

การวิเคราะห์อุปสงค์อุปทานและวิถีตลาดสินค้าเกษตรที่สำคัญ

จังหวัดบึงกาฬ

โดย

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร

ร่วมกับ

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สิงหาคม 2561

การวิเคราะห์อุปสงค์อุปทานและวิถีตลาดสินค้าเกษตรที่สำคัญ

จังหวัดบึงกาฬ

คณะผู้จัดทำ	สังกัด	สินค้าที่รับผิดชอบ
1. นางสาวภิสพรรณ เลาสุทแสน	สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร	โคเนื้อ
2. นายชัชวาลย์ เผ่าเพ็ง	สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร	ข้าวเหนียวนาปี
3. นางสาวเพ็ญศรี สาวัตถิ	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3	ยางพารา, มันสำปะหลัง
4. นายณัฐภัทร โชคสวัสดิ์	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3	ยางพารา, มันสำปะหลัง

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

คำนำ

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ได้ดำเนินการโครงการบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning) ปี 2560 โดยมีการบูรณาการภายในสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร ร่วมกับ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3 ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์อุปสงค์อุปทานและวิถีตลาดสินค้าเกษตร จังหวัดบึงกาฬ ปี 2560 โดยทำการศึกษาสินค้าเกษตรที่สำคัญ 4 ชนิด คือ โคน้ำ ข้าวเหนียวนาปี ยางพารา และมันสำปะหลัง เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการสินค้าเกษตรในจังหวัดบึงกาฬต่อไป

ทั้งนี้ คณะผู้จัดทำขอขอบคุณเกษตรกร ผู้ประกอบการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน ที่ให้ความร่วมมือในการประสานงานและให้ข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

สิงหาคม 2561

สารบัญ

	หน้า
คำนำ.....	ก
สารบัญตาราง.....	ข
สารบัญภาพ.....	ค
สภาพทั่วไป	1
บทที่1 โคน้ำ.....	4
1.1 สถานการณ์การผลิต.....	4
1.2 สถานการณ์การตลาด.....	5
1.3 การวิเคราะห์อุปสงค์และอุปทานโคน้ำของจังหวัดบึงกาฬ.....	9
1.4 ปัญหาและอุปสรรค	9
1.5 ข้อเสนอแนะ	9
บทที่2 ข้าวเหนียวนาปี.....	10
2.1 ข้อมูลทั่วไป.....	10
2.2 สถานการณ์การผลิต.....	11
2.3 สถานการณ์การตลาด.....	13
2.4 ผลผลิตและความต้องการใช้ข้าวเปลือกเหนียวนาปีของจังหวัดบึงกาฬ.....	15
2.5 ปัญหาและอุปสรรค	17
2.6 ข้อเสนอแนะ	17
บทที่3 ยางพารา.....	18
3.1 สถานการณ์การผลิต.....	18
3.2 สถานการณ์ตลาด	20
3.3 การวิเคราะห์การใช้ผลผลิตยางพาราของจังหวัดบึงกาฬ.....	22
3.4 ปัญหาและอุปสรรค	25
3.5 ข้อเสนอแนะ	25
บทที่4 มันสำปะหลัง.....	26
4.1 สถานการณ์การผลิต.....	26
4.2 สถานการณ์การตลาด.....	28
4.3 การใช้มันสำปะหลังของจังหวัดบึงกาฬ.....	30
4.4 ปัญหาและอุปสรรค	32
4.5 ข้อเสนอแนะ	32

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 1 จำนวนเกษตรกรและโคเนื้อแยกเป็นรายอำเภอในจังหวัดบึงกาฬ	5
ตารางที่ 2 การบริหารจัดการสินค้าโคเนื้อในเชิงพื้นที่จังหวัดบึงกาฬปี 2560	8
ตารางที่ 3 กลุ่มที่เกี่ยวกับการเกษตรในจังหวัดบึงกาฬ	10
ตารางที่ 4 ข้อมูลการผลิตข้าวนาปีของจังหวัดบึงกาฬ ในปีเพาะปลูก 2559/60	12
ตารางที่ 5 ผลผลิตต่อไร่ของข้าวเหนียนาปีของจังหวัดบึงกาฬ ระดับภูมิภาคและประเทศ	12
ตารางที่ 6 รายชื่อผู้ประกอบการค้าข้าว	15
ตารางที่ 7 การประมาณผลผลิตและความต้องการใช้ข้าวเปลือกเหนียนาปีของจังหวัดบึงกาฬ	16
ตารางที่ 8 เนื้อที่ยืนต้น เนื้อที่กรีด ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของยางพาราในจังหวัดบึงกาฬ ปี 2556 - 2560	19
ตารางที่ 9 เนื้อที่ยืนต้น เนื้อที่กรีด ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของยางพาราในจังหวัดบึงกาฬ ปี 2559 รายอำเภอ	19
ตารางที่ 10 ปริมาณผลผลิตยางพารารายเดือนของจังหวัดบึงกาฬ ปี 2560	20
ตารางที่ 11 ทำเนียบโรงงานอุตสาหกรรมยางพารา จังหวัดบึงกาฬ ปี 2561	21
ตารางที่ 12 ประมาณการบัญชีสมดุลยางพาราจังหวัดบึงกาฬ ปี 2560	24
ตารางที่ 13 เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ ของจังหวัดบึงกาฬ ปี 2556-2560	26
ตารางที่ 14 จำนวนครุว์เรือน เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตมันสำปะหลังของจังหวัดบึงกาฬ	27
ตารางที่ 15 ปริมาณผลผลิตมันสำปะหลังรายเดือนของจังหวัดบึงกาฬ ปี 2559/60	28
ตารางที่ 16 ข้อมูลผู้ประกอบการลานมันจังหวัดบึงกาฬ ปี 2560	29
ตารางที่ 17 การบริหารการจัดการสินค้ามันสำปะหลังของจังหวัดบึงกาฬ ปี 2559/2560	31

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
แผนภาพที่ 1 วิธีตลาดโคเนื้อของจังหวัดบึงกาฬ ปี 2560	7
แผนภาพที่ 2 วิธีตลาดข้าวเปลือกเหนียวนาปี	13
แผนภาพที่ 3 วิธีตลาดยางพาราของจังหวัดบึงกาฬ	22
แผนภาพที่ 4 วิธีตลาดมันสำปะหลังของจังหวัดบึงกาฬ	30

จังหวัดบึงกาฬ

สภาพทั่วไป

จังหวัดบึงกาฬ แยกออกจาก จ.หนองคาย เนื่องจากมีคุณสมบัติครบถ้วนในการเป็นจังหวัดใหม่คือ มี 8 อำเภอประกอบด้วย อ.บึงกาฬ อ.เซกา อ.โซ่พิสัย อ.พรเจริญ อ.ปากคาด อ.บึงโขงหลง อ.ศรีวิไล และ อ.บุ่งคล้า มีประชากรเกือบ 4 แสนคน มีความพร้อมเรื่องสาธารณูปโภคทั้งศาลากลาง อำเภอ สำนักงานอัยการ ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ แขวงทางหลวง สถานีตำรวจน้ำ

ที่ตั้งและขนาด

จังหวัดบึงกาฬมีที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 751 กิโลเมตร มีพื้นที่รวมทั้งจังหวัด 4,305.746 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,690,625 ไร่

อาณาเขต

บึงกาฬเป็นจังหวัดที่มีเขตพื้นที่ติดต่อกับประเทศลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นแนวพรมแดน

- **ทิศเหนือ** ติดต่อกับแขวงบอลิคำไซ ประเทศลาว
- **ทิศตะวันออก** ติดต่อกับแขวงบอลิคำไซ ประเทศลาว และจังหวัดนครพนม
- **ทิศใต้** ติดต่อกับจังหวัดสกลนคร
- **ทิศตะวันตก** ติดต่อกับแขวงบอลิคำไซ ประเทศลาว และจังหวัดหนองคาย

สภาพภูมิประเทศ

จังหวัดบึงกาฬเป็นจังหวัดที่มีสภาพแวดล้อมที่สมบูรณ์ แวดล้อมไปด้วยภูเขาและน้ำตกที่สวยงาม เช่น น้ำตกเจ็ดสี, น้ำตกตาคะแนน ที่อยู่ภายในอุทยานแห่งชาติภูวัว พื้นที่ส่วนใหญ่ในจังหวัดเป็นที่ราบลุ่ม

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดบึงกาฬ โดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง แยกได้เป็น 3 บริเวณคือ

1. พื้นที่เป็นคลื่นลอนลาด กระจายอยู่ทุกอำเภอเป็นหย่อมๆ ซึ่งเป็นพื้นที่ทำนาส่วนใหญ่และปลูกพืชไร่ พืชสวน และป่าธรรมชาติ
2. พื้นที่เป็นคลื่นลอนชันและเป็นเขาเป็นป่าธรรมชาติเช่น ป่าไม้เต็งรัง เบญจพรรณ พบในเขต อำเภอ บึงกาฬ อำเภอเซกา อำเภอบึงโขงหลง อำเภอศรีวิไล อำเภอปุงคล้า และอำเภอพรเจริญ
3. สภาพพื้นที่เป็นภูเขาที่มีความสูงชัน จากระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 200 เมตร เป็นบริเวณเทือกเขาต่างๆ ในเขตอำเภอเมืองบึงกาฬ อำเภอปุงคล้า อำเภอเซกา และอำเภอบึงโขงหลง

สภาพอากาศ

ภูมิอากาศที่จังหวัดบึงกาฬค่อนข้างดี เพราะได้อิทธิพลจากแม่น้ำโขงทำให้อากาศไม่ร้อนมากในช่วงฤดูร้อน ในฤดูหนาวอากาศดีเหมาะแก่การท่องเที่ยวและพักผ่อนโดยเฉพาะในช่วงเทศกาลสำคัญจังหวัดบึงกาฬมักจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาจองห้องพักต่อเนื่อง

ลักษณะอากาศจัดอยู่ในจำพวกฝนแล้งร้อนและแห้งแล้ง (ธันวาคม – มกราคม) ในฤดูมรสุม ตะวันออกเฉียงเหนือ อุณหภูมิจะเริ่มลดในเดือนพฤศจิกายนและต่ำสุดในช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคม ในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคมเป็นฤดูเปลี่ยนมรสุมเหนือ อุณหภูมิจะสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในเดือนมีนาคมและร้อนจัดในเดือนเมษายน ในฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ (มิถุนายน – กรกฎาคม) อุณหภูมิโดยทั่วไปจะลดลงในเดือนตุลาคมเป็นฤดูเปลี่ยนมรสุมใต้ อุณหภูมิจะเริ่มลดลงจนอากาศหนาวเย็น

[ซ่อน] ข้อมูลภูมิอากาศของจังหวัดบึงกาฬ (พ.ศ. 2504-2533)													
เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ทั้งปี
อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย °C (°F)	29 (84)	31 (88)	35 (95)	34 (93)	33 (91)	32 (90)	32 (90)	31 (88)	31 (88)	31 (88)	30 (86)	28 (82)	31.4 (88.6)
อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย °C (°F)	16 (61)	18 (64)	21 (70)	23 (73)	24 (75)	24 (75)	24 (75)	24 (75)	24 (75)	22 (72)	19 (66)	15 (59)	21.2 (70.1)
หยาดน้ำฟ้า มม (นิ้ว)	7 (0.28)	10 (0.39)	30 (1.18)	89 (3.5)	240 (9.45)	278 (10.94)	249 (9.8)	336 (13.23)	275 (10.83)	76 (2.99)	12 (0.47)	3 (0.12)	1,605 (63.19)
[ต้องการอ้างอิง]													

ประชากรในจังหวัด

จำนวนประชากรในแต่ละปี

อันดับ (ปี ล่าสุด)	อำเภอใน จังหวัดบึง กาฬ	สิงหาคม พ.ศ. 2558	พ.ศ. 2557	พ.ศ. 2556	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2553	พ.ศ. 2552	พ.ศ. 2551
1	เมืองบึงกาฬ	91,787	91,589	90,971	89,978	88,461	87,129	86,162	85,691
2	เซกา	85,856	85,657	85,135	84,660	83,829	83,137	82,472	82,012
3	โซพิสัย	72,105	71,780	71,376	70,803	69,976	69,450	69,866	69,753
4	พรเจริญ	43,706	43,647	43,385	42,994	42,516	42,109	41,899	41,546
5	ศรีวิไล	39,989	39,930	39,750	39,524	39,151	38,899	38,602	38,434
6	บึงโขงหลง	37,187	37,055	36,807	36,547	36,197	35,808	35,523	35,437
7	ปากคาด	35,185	35,126	34,994	34,674	34,273	33,973	33,842	33,593
8	นุ่งคล้า	13,860	13,782	13,624	13,433	13,231	13,037	12,958	12,866
—	รวม	419,675	418,566	416,236	412,613	407,634	403,542	401,324	399,332

ผลการศึกษา
อุปสงค์-อุปทาน (Demand & Supply)
สินค้าเกษตรสำคัญของจังหวัดบึงกาฬ

บทที่1 โคน้ำ

1.1 สถานการณ์การผลิต

โคน้ำ เป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญของไทย ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงโดยเกษตรกรรายย่อยในครัวเรือน โดยพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือถือว่าเป็นแหล่งสำคัญในการเลี้ยงโคน้ำของไทย จังหวัดบึงกาฬมีแหล่งเลี้ยงโคน้ำที่สำคัญอยู่ในอำเภอบึงโขงหลง เซกา เมืองบึงกาฬ และพรเจริญ โดยส่วนใหญ่จะเป็นเลี้ยงเป็นพันธุ์ลูกผสมพื้นเมือง

ปี 2558- 2559 จังหวัดบึงกาฬมีแนวโน้มการเลี้ยงโคน้ำลดลงเฉลี่ยร้อยละ 10.02 ต่อปี โดยปี 2558 จังหวัดบึงกาฬเคยมีโคน้ำจำนวน 13,977 ตัว และลดลงเหลือ 12,576 ตัว ในปี 2559 ขณะที่ครัวเรือนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคน้ำ มีแนวโน้มลดลงเฉลี่ยร้อยละ 14.79 ต่อปี จาก 125 ครัวเรือน ในปี 2558 เหลือ 106 ครัวเรือน ในปี 2559 โดยอำเภอที่มีการเลี้ยงวัวมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ อำเภอบึงโขงหลง จำนวน 3,592 ตัว อำเภอเซกา จำนวน 2,910 ตัว อำเภอเมืองบึงกาฬ จำนวน 2,240 ตัว อำเภอพรเจริญ จำนวน 1,746 ตัว และศรีวิไล จำนวน 766 ตัว ขณะที่ครัวเรือนผู้เลี้ยงโคน้ำ 5 อันดับแรก จะอยู่ในอำเภอเซกา จำนวน 439 ครัวเรือน อำเภอบึงโขงหลง จำนวน 435 ครัวเรือน อำเภอพรเจริญ จำนวน 431 ครัวเรือน อำเภอเมืองบึงกาฬ จำนวน 420 ครัวเรือน และอำเภอโซ่พิสัย จำนวน 298 ครัวเรือน (ตารางที่ 1)

สำหรับปี 2560 จังหวัดบึงกาฬ คาดว่าจะมีโคน้ำเพิ่มขึ้นจาก ปี 2559 เนื่องจากมีโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโค ได้แก่ โครงการโคน้ำสร้างอาชีพ ส่งเสริมการเลี้ยงโคขุน และอื่นๆ เป็นต้น

ตารางที่ 1 จำนวนเกษตรกรและโคเนื้อแยกเป็นรายอำเภอในจังหวัดบึงกาฬ

อำเภอ	2558		2559		GR	
	โคเนื้อ (ตัว)	เกษตรกร (ราย)	โคเนื้อ (ตัว)	เกษตรกร (ราย)	โคเนื้อ (ตัว)	เกษตรกร (ราย)
เมืองบึงกาฬ	2,323	408	2,240	420	-3.57	2.94
พรเจริญ	1,702	466	1,746	431	2.59	-7.51
โซ่พิสัย	2,292	534	691	298	-69.85	-44.19
เซกา	3,179	497	2,910	439	-8.46	-11.67
ปากคาด	274	101	274	93	0.00	-7.92
บึงโขงหลง	2,966	505	3,592	435	21.11	-13.86
ศรีวิไล	877	191	766	187	-12.66	-2.09
นุ่งคล้า	364	125	357	106	-1.92	-15.20
รวม	13,977	2,827	12,576	2,409	-10.02	-14.79

ที่มา: สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดบึงกาฬ

1.2 สถานการณ์การตลาด

1.2.1 โครงสร้างตลาด

โครงสร้างตลาดโคเนื้อ ประกอบด้วยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของหลายส่วน ได้แก่ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ พ่อค้ารวบรวมโคท้องที่/ท้องถิ่น ตลาดนัดโคกระบือ โรงฆ่าสัตว์ พ่อค้าขายส่ง/ขายปลีกโคเนื้อ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ ส่วนใหญ่เป็นผู้เลี้ยงรายย่อย โดยเลี้ยงเฉลี่ยรายละ 1-5 ตัว โดยส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงแบบโคฝูง คือปล่อยให้ไปกินหญ้าตามทุ่งหญ้า ทุ่งนา (ในพื้นที่ของเกษตรกรผู้เลี้ยง) หรือพื้นที่สาธารณะที่ได้รับอนุญาต เนื่องจากโคอาจทำให้แปลงเกษตรอื่นเสียหายได้ แต่ในฤดูฝนอาจจะต้องตัดหญ้ามาให้โคกินเนื่องจากไม่เหมาะสมในการปล่อยให้โคออกไปกินเอง ส่วนอีกประเภท คือ การเลี้ยงโคคุณภาพหรือโคขุน โดยจะเลี้ยงแบบขังคอก มีอาหารหลักคืออาหารข้น และตัดหญ้าให้โคกิน ซึ่งเกษตรกรจะมีการปลูกหญ้าเนเปียร์หรือรูชีเพื่อเสริมให้โคมีอาหารที่เพียงพอ

2) พ่อค้ารวบรวมโคท้องที่/ท้องถิ่น ทำหน้าที่เป็นนายหน้าในการรับซื้อโคเนื้อจากเกษตรกรเพื่อนำไปส่งต่อให้เกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุน หรือนำไปขายต่อยังตลาดนัดโคกระบือ หรือพ่อค้าที่ซื้อโคเนื้อเพื่อเข้าโรงฆ่า โดยจะต้องตระเวนรับซื้อโคเนื้อตามหมู่บ้านในอำเภอต่างๆ และได้รับค่านายหน้า เฉลี่ยตัวละ 100-300 บาท หรือแล้วแต่ตามที่ตกลงกับลูกค้า

3) ตลาดนัดโคกระบือ เป็นสถานที่ที่แลกเปลี่ยนซื้อขายกันระหว่างเกษตรกร พ่อค้า โดยมีทั้งผู้ซื้อและผู้ขายนำโคเนื้อมาขายและซื้อกลับไปเลี้ยงต่อ หรือเข้าโรงฆ่า ตลาดนัดโคกระบือในจังหวัด บึงกาฬ

จะไม่มีภาระจดทะเบียนอย่างเป็นทางการ เนื่องจากโคกระบือมีจำนวนไม่มาก ตลาดนัดในจังหวัดบึงกาฬจะมี 3 แห่ง ได้แก่ อำเภอเซกา อำเภอพรเจริญ และอำเภอโซ่พิสัย นอกจากนี้ผู้ซื้อผู้ขายนิยมไปตลาดตามรอยต่อจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ จังหวัดหนองคาย จังหวัดนครพนม และจังหวัดสกลนคร

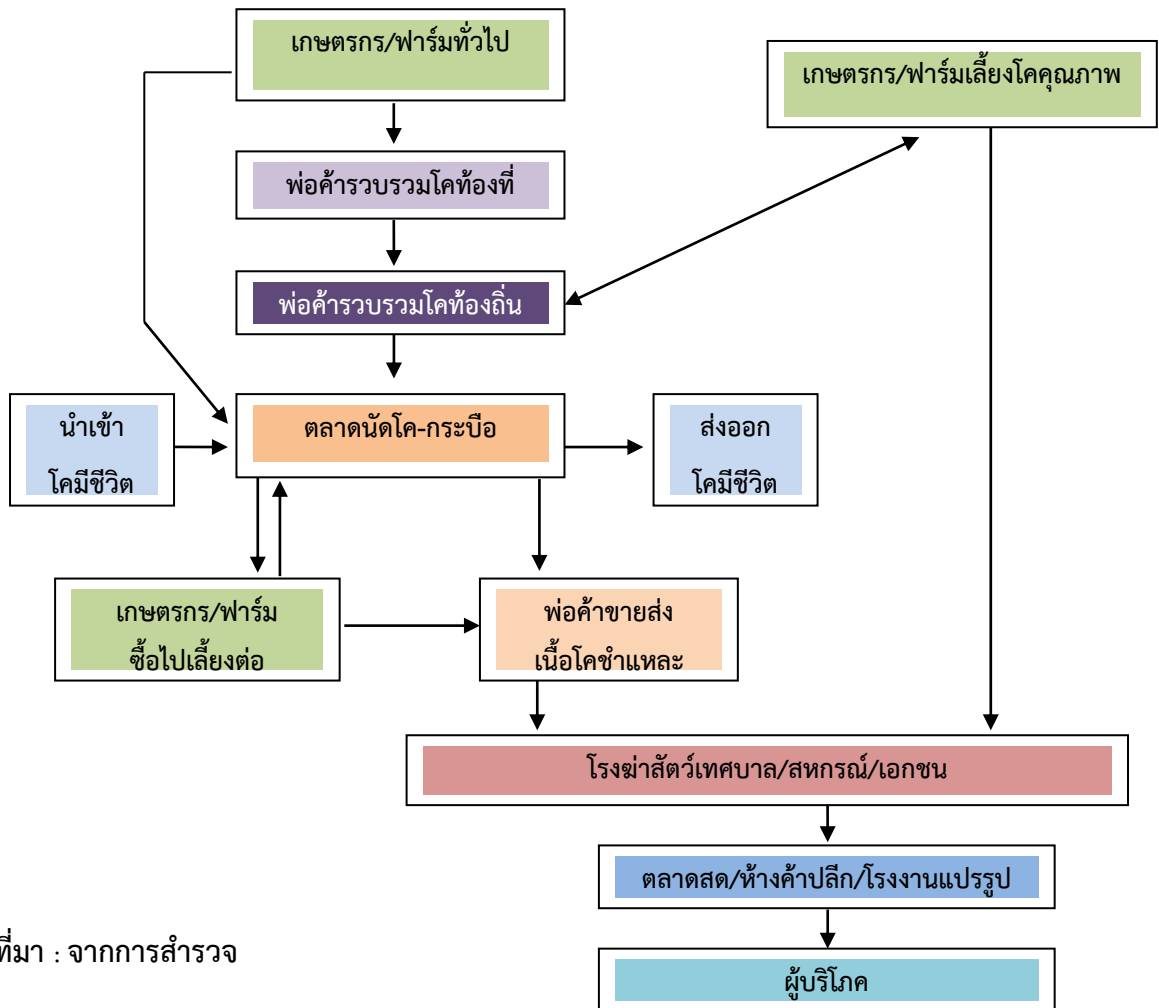
4) โรงฆ่าสัตว์ มีจำนวนโรงฆ่าโคกระบือของเทศบาลและเอกชนจำนวน 7 แห่ง โดยมี โคเนื้อเข้าฆ่าเฉลี่ย 10-15 ตัวต่อวัน

5) พ่อค้าขายส่ง/ขายปลีกเนื้อโคชำแหละ เป็นผู้ไปซื้อโคมีชีวิตจากตลาดนัดโคกระบือหรือพ่อค้ารวบรวมโคมีชีวิต หรือเกษตรกร เพื่อนำโคเนื้อเข้าโรงฆ่าเอกชน และนำมาขายยังตลาดสด เพื่อจำหน่ายให้กับผู้บริโภคในท้องถิ่น โดยจะมีเขียงเนื้อเป็นจำนวนมากในพื้นที่ มีตั้งขายทั้งข้างถนนและในตลาดสด

1.2.2 วิธีตลาด

เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อส่วนใหญ่จะเป็นรายย่อย โดยจะมีทั้งการเลี้ยงโคฝูงและโคขุน โดยแบ่งออกเป็นเกษตรกรที่เลี้ยงโคฝูง และ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนคุณภาพ ซึ่งเกษตรกรที่เลี้ยงโคฝูงจะนำโคเนื้อเข้าขายในตลาดนัดโคกระบือโดยตรง และขายให้แก่พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อท้องถิ่น/ท้องที่ ซึ่งมีจำนวนเท่าๆ กัน ซึ่งในตลาดนัดโคกระบือ นั้น จะมีเกษตรกรที่มาซื้อเพื่อนำไปเลี้ยงต่อ แล้วนำกลับมาขายต่อที่ตลาดนัดโคกระบือหรือขายต่อให้พ่อค้าขายส่ง/ขายปลีกเนื้อโคชำแหละ และพ่อค้าขายส่ง/ขายปลีกเนื้อโคชำแหละซื้อเพื่อไปเข้าโรงฆ่า ก่อนที่จะนำไปขายต่อในตลาดสด หรือนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้แก่ แหนม ไส้กรอก เป็นต้น (แผนภาพที่ 1)

แผนภาพที่ 1 วิธีตลาดโคเนื้อของจังหวัดบึงกาฬ ปี 2560

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 2 การบริหารจัดการสินค้าโคเนื้อในเชิงพื้นที่จังหวัดบึงกาฬปี 2560

หน่วย : ตัว

รายการ	ปี 2560												
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม
1. ผลผลิต (Supply)	489	489	489	489	489	489	489	489	489	490	490	490	5,871
1.1 ผลผลิตของจังหวัด ปี2560	369	369	369	369	369	369	369	369	369	370	370	370	4,431
1.2 นำเข้าจากจังหวัดอื่น (สำรวจ)	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	1,440
1.3 นำเข้าจากต่างประเทศ													
2. ความต้องการใช้ (Demand)	286	286	286	286	286	286	286	286	286	286	286	286	3,432
2.1 การใช้ของจังหวัด (เข้าโรงฆ่า) ปี 2560	186	186	186	186	186	186	186	186	186	186	186	186	2,232
2.2 ส่งออกไปจังหวัดอื่น (สำรวจ)	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1,200
2.3 ส่งออกไปต่างประเทศ													
3. ผลผลิต ส่วนเกิน/ส่วนขาด	203	203	203	203	203	203	203	203	203	204	204	204	2,439

ที่มา : จากการสำรวจ

หมายเหตุ : ข้อมูลผลผลิต การใช้ การย้ายโคเนื้อเข้า-ออกของจังหวัดเป็นข้อมูลรายปี จึงได้นำมาหารเฉลี่ยให้เป็นรายเดือน

1.3 การวิเคราะห์อุปสงค์และอุปทานโคเนื้อของจังหวัดบึงกาฬ

ปี 2560 ผลผลิตโคเนื้อจังหวัดบึงกาฬ มีจำนวน 4,431 ตัว โดยมีการนำเข้ามาจากจังหวัดอื่น 1,440 ตัว ทำให้มีจำนวนโคเนื้อในจังหวัดบึงกาฬ รวมทั้งสิ้น 5,871 ตัว ขณะที่โรงชำแหละที่ตั้งอยู่ในจังหวัดบึงกาฬ มีความต้องการโคเนื้อรวม 2,232 ตัว และมีการส่งออกโคมีชีวิตไปจังหวัดอื่นๆ ประมาณ 1,200 ตัว ส่งผลให้ในปี 2560 มีความต้องการโคเนื้อในจังหวัดบึงกาฬ รวมทั้งสิ้น 3,432 ตัว ดังนั้นจึงมีผลผลิตโคเนื้อส่วนเกินรวม 2,439 ตัว ซึ่งเป็นผลผลิตโคเนื้อที่สามารถนำไปชำแหละในปีต่อไป (ตารางที่ 2)

1.4 ปัญหาและอุปสรรค

1.4.1 ด้านการผลิต

- 1) วัตถุดิบอาหารสัตว์ราคาแพง ส่งผลให้เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตโคเนื้อที่เพิ่มขึ้น
- 2) อาหารหยาบขาดแคลนและมีไม่เพียงพอ เช่น หญ้า และต้นข้าวโพด
- 3) การเปลี่ยนพ่อแม่พันธุ์ค่อนข้างมีน้อย ส่วนใหญ่เกษตรกรปล่อยให้โคเนื้อที่เลี้ยงไว้ผสมพันธุ์กันในรุ่นเดิมๆ ทำให้ได้โคเนื้อที่มีคุณภาพต่ำในรุ่นต่อๆมา
- 4) พื้นที่ที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อแบบปล่อยมีน้อยลง เนื่องจากมีความหลากหลายทางการเกษตรเข้ามาในพื้นที่ ทำให้ความนิยมเลี้ยงโคเนื้อลดลง

1.4.2 ด้านการตลาด

- 1) ตลาดกลางซื้อขายโค ยังไม่มีมาตรฐานของตลาดที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน ทำให้สถานที่และวิธีการซื้อขาย แตกต่างกันในแต่ละท้องที่ และไม่มีมาตรฐานราคากลางกำหนด ราคาจึงขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ซื้อและผู้ขาย
- 2) โคเนื้อพันธุ์พื้นเมืองจะขายได้ราคาต่ำกว่าโคเนื้อพันธุ์ผสม เนื่องจากตัวจะเล็กกว่า แต่โคเนื้อพันธุ์พื้นเมืองจะได้รับความนิยมบริโภคจากคนท้องถิ่นเพราะเนื้อแน่นกว่าโคขุน

1.5 ข้อเสนอแนะ

- 1) แนะนำแนวทางการเลี้ยงแบบลดต้นทุนการผลิตโคเนื้อ
- 2) ภาครัฐควรส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกหญ้าเนเปียร์หรือหญ้ารูซี่ ข้าวโพดหวานหรือข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เพื่อเป็นการสำรองอาหารสำหรับโคไว้ใช้ในยามขาดแคลนและฤดูแล้ง
- 3) ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่จากกรมปศุสัตว์ ลงพื้นที่เข้ามาช่วยดูแลให้คำปรึกษามากขึ้น ทั้งในเรื่องการเปลี่ยนพ่อแม่พันธุ์เพื่อให้ได้ลูกที่มีลักษณะสมบูรณ์
- 4) ส่งเสริมให้เลี้ยงโคพันธุ์ที่ตลาดมีความต้องการ

บทที่2 ข้าวเหนียวนาปี

2.1 ข้อมูลทั่วไป

จังหวัดบึงกาฬแบ่งการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ ได้แก่ เมืองบึงกาฬ พรเจริญ โศภิตชัย เซกา ปากคาด บึงโขงหลง ศรีวิไล และบุงคล้า โดยมี 53 ตำบลซึ่งมีศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลทุกแห่ง จังหวัดบึงกาฬมีพื้นที่รวม 2.69 ล้านไร่ เป็นพื้นที่ถือครองทางการเกษตรและพื้นที่นอกการเกษตรเท่าๆกันคือ 1.26 ล้านไร่ (ร้อยละ 47) นอกจากนั้นเป็นพื้นที่ป่าไม้ 0.17 ล้านไร่ (ร้อยละ 6) การใช้พื้นที่ทางการเกษตรแบ่งเป็น 5 ลักษณะ คิดเป็นร้อยละของพื้นที่ทางการเกษตรทั้งหมดได้ดังนี้ 1) ที่นา คิดเป็นร้อยละ 44.27 2) พืชไร่ เป็นร้อยละ 5.28 3) ไม้ผลไม้ยืนต้น เป็นร้อยละ 42.62 4) สวนผักและไม้ดอก เป็นร้อยละ 1.95 และ 5) พื้นที่เกษตรอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 5.88 และข้อมูลจากกรมชลประทานในปี 2556 จังหวัดบึงกาฬมีพื้นที่ชลประทาน 1,984 ไร่ และพื้นที่ได้รับประโยชน์ 63,219 ไร่¹

ภายในจังหวัดมีกลุ่มที่เกี่ยวกับการเกษตร ดังนี้ กลุ่มเกษตรกรมี 22 กลุ่ม กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมี 101 กลุ่ม กลุ่มยุวเกษตรกรมี 31 กลุ่ม กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรมี 67 กลุ่ม กลุ่มสหกรณ์การเกษตร 59 กลุ่ม และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน/ เครือข่ายมี 402 กลุ่ม แสดงรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 กลุ่มที่เกี่ยวกับการเกษตรในจังหวัดบึงกาฬ

กลุ่ม	จำนวน		ที่มาของข้อมูล
	กลุ่ม	ราย	
กลุ่มเกษตรกร	22	431	ข้อมูล ณ ม.ค.59 จากกรมส่งเสริมสหกรณ์
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	101	2,727	ข้อมูล ณ ส.ค.58 จากฐานข้อมูลสถาบันเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร
กลุ่มยุวเกษตรกร	31	886	ข้อมูล ณ ส.ค.58 จากฐานข้อมูลสถาบันเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร
กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร	67	2,143	ข้อมูล ณ ส.ค.58 จากฐานข้อมูลสถาบันเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร
กลุ่มสหกรณ์การเกษตร	59	74,123	ข้อมูล ณ ม.ค.59 จากกรมส่งเสริมสหกรณ์
กลุ่มวิสาหกิจชุมชน/ เครือข่าย	402	8,605	ข้อมูล ณ ก.ค.60 จากสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมส่งเสริมการเกษตร (พฤศจิกายน 2560)

¹ รวมชลประทานขนาดใหญ่ กลาง เล็ก สูบน้ำด้วยไฟฟ้าและแก้มลิง

จังหวัดบึงกาฬมีพื้นที่ปลูกเพาะข้าวเหนียวนาปี 0.39 ล้านไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่เพาะปลูกสูงสุดรองจาก ยางพาราซึ่งมีพื้นที่ปลูก 0.92 ล้านไร่ พื้นที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่เป็นข้าวนาปี นอกจากยางพาราและข้าวแล้วยัง มีสินค้าเกษตรที่สำคัญอื่นๆ เช่น ปาล์มน้ำมัน ยูคาลิปตัส และมันสำปะหลัง²

2.2 สถานการณ์การผลิต

การปลูกข้าวเหนียวนาปีส่วนใหญ่จะเป็นนาหว่าน เกษตรกรส่วนใหญ่จะปลูกข้าวเหนียวนาปีเพื่อ บริโภคในครัวเรือนเป็นความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือน ผลผลิตส่วนที่เหลือจะเก็บไว้เป็นพันธุ์และเก็บไว้ เพื่อรอขายในช่วงที่ราคาสูง หรือขายช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิตเนื่องจากต้องการบริโภคข้าวจากผลผลิตในปี เพาะปลูกใหม่แทนข้าวที่เก็บไว้ โดยรายได้ของเกษตรกรจะมาจากการปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นๆ เกษตรกรที่ปลูก ข้าวในเชิงพาณิชย์อยู่ในเขตอำเภอพรเจริญและอำเภอเซกา

ตารางที่ 4 แสดงข้อมูลการผลิตข้าวนาปีของจังหวัดบึงกาฬ ในปีเพาะปลูก 2559/60 พื้นที่ส่วนใหญ่ เพาะปลูกข้าวเหนียวนาปี 364,120 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 72 ของพื้นที่เพาะปลูกข้าวทั้งหมด ผลผลิตข้าวเหนียว นาปีอยู่ที่ 112,877 ตันข้าวเปลือก เมื่อพิจารณาถึงการมีอาหารเพียงพอ (Food availability) ในจังหวัดซึ่งมี ประชากร 423,032 คน³ คิดเป็น 258 กิโลกรัมต่อคน ในที่นี้ไม่นับรวมการเก็บผลผลิตไว้เป็นเมล็ดพันธุ์ ใน อำเภอโซ่พิสัยมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวเหนียวมากที่สุด 101,120 ไร่ รองลงมาเป็นอำเภอเซกา 76,970 ไร่ และ อำเภอเมืองบึงกาฬ 66,940 ไร่ ขณะที่พื้นที่เพาะปลูกข้าวเจ้ามีเพียง 139,880 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 28 ของพื้นที่ เพาะปลูกข้าวทั้งหมด

เมื่อเปรียบเทียบผลผลิตต่อไร่ของข้าวเหนียวนาปีของจังหวัดบึงกาฬกับผลผลิตต่อไร่ในระดับภูมิภาค และระดับประเทศ พบว่า ข้าวเหนียวนาปีของจังหวัดบึงกาฬมีผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในภูมิภาคเดียวกัน (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) รวมถึงภาคอื่นๆและระดับประเทศ รายละเอียดแสดงในตารางที่ 5

ราคาข้าวและราคาสินค้าเกษตรอื่น ๆ มีผลต่อการตัดสินใจใช้พื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกร โดยเฉพาะยางพารา ปาล์มน้ำมันและมันสำปะหลัง เกษตรกรจะคงพื้นที่สำหรับเพาะปลูกข้าวเหนียวนาปีแค่ให้ เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก และเลือกใช้พื้นที่สำหรับพืชเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มที่ดี

จังหวัดบึงกาฬนิยมข้าวเหนียวนาปีพันธุ์ กข 6 หลังจากเก็บเกี่ยวเกษตรกรจะเก็บผลผลิตส่วนหนึ่งไว้ เป็นเมล็ดพันธุ์ แต่จะเก็บไม่เกินระยะเวลา 1 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่จะซื้อเมล็ดพันธุ์กับสำนักงานเกษตรบึงกาฬ

² ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมส่งเสริมการเกษตร (พฤศจิกายน 2560)

³ ข้อมูลประชากรในจังหวัดบึงกาฬ ปี 2560 จากระบบสถิติทางการทะเบียน ส่วนบริหารและพัฒนาเทคโนโลยีการ ทะเบียน สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2561

ตารางที่ 4 ข้อมูลการผลิตข้าวนาปีของจังหวัดบึงกาฬ ในปีเพาะปลูก 2559/60

อำเภอ	ข้าวเจ้า				ข้าวเหนียว		รวม	
	ดอกมะลิ 105		กข 15		พื้นที่ (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	พื้นที่ (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)
	พื้นที่ (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	พื้นที่ (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)				
เมืองบึงกาฬ	10,290	3,087	3,472	1,042	66,940	20,751	80,702	24,880
พรเจริญ	10,711	3,213	3,834	1,150	24,850	7,704	39,395	12,067
โซ่พิสัย	28,669	8,601	582	175	101,120	31,347	130,371	40,123
เซกา	40,607	12,182	1,250	375	76,970	23,861	118,827	36,418
ปากคาด	2,838	851	2,257	677	20,460	6,343	25,555	7,871
บึงโขงหลง	10,322	3,097	25	8	30,700	9,517	41,047	12,621
ศรีวิไล	19,573	5,872	2,292	688	30,840	9,560	52,705	16,120
บุ่งคล้า	2,970	891	188	56	12,240	3,794	15,398	4,742
รวม	125,980	37,794	13,900	4,170	364,120	112,877	504,000	154,842

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดบึงกาฬ

ตารางที่ 5 ผลผลิตต่อไร่ของข้าวเหนียนาปีของจังหวัดบึงกาฬ ระดับภูมิภาคและประเทศ

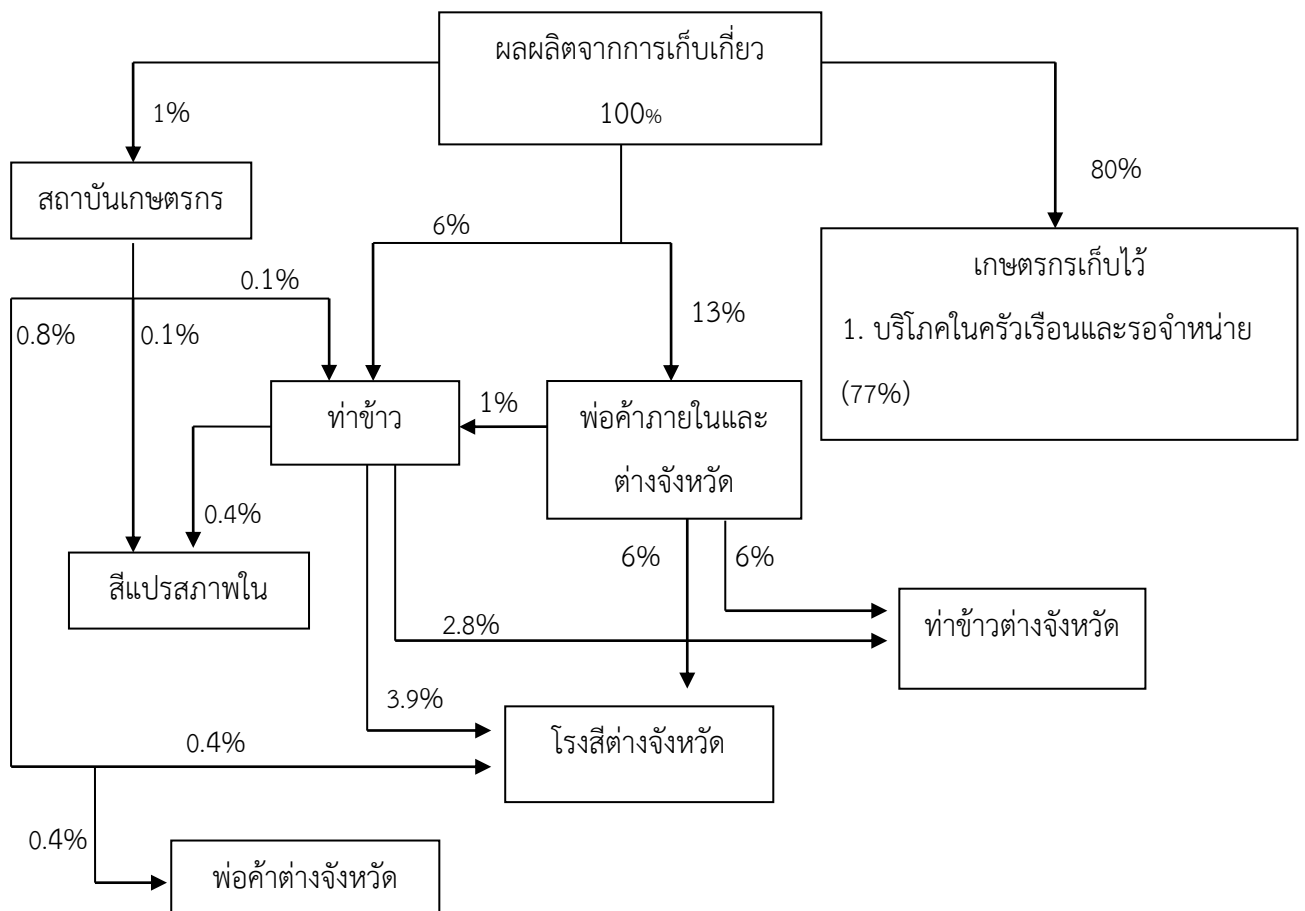
ภาค/จังหวัด	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	
	ปลูก	เก็บ
รวมทั้งประเทศ	385	396
ภาคเหนือ	540	549
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	353	365
ภาคกลาง	425	451
ภาคใต้	402	445
จังหวัดบึงกาฬ	314	318

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

2.3 สถานการณ์การตลาด

2.3.1 วิธีการตลาดข้าวเปลือกเหนียวนาปี

ข้อมูลจากศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ข้าวเหนียวนาปีของจังหวัดหนองคายมีช่วงเก็บเกี่ยวอยู่ในช่วงเดือนตุลาคม-ธันวาคม ในแต่ละเดือนจะมีผลผลิตจากการเก็บเกี่ยวร้อยละ 4, 86 และ 10 ของผลผลิตทั้งหมด ตามลำดับ ซึ่งผลผลิตจะออกสู่ตลาดมากในช่วงเวลาดังกล่าว แผนภาพที่ 2 แสดงวิถีตลาดข้าวเปลือกเหนียวนาปี

แผนภาพที่ 2 วิถีตลาดข้าวเปลือกเหนียวนาปี

ที่มา: จากการสำรวจ

เนื่องจากเกษตรกรปลูกข้าวเหนียวนาปีไว้เพื่อบริโภคและมีรายได้มาจากพืชเศรษฐกิจอื่นโดยเฉพาะยางพารา ดังนั้นข้าวเหนียวนาปีหลังการเก็บเกี่ยวจะถูกเกษตรกรเก็บไว้ใช้ประโยชน์ในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ

80 ของผลผลิตทั้งหมดในจังหวัด แบ่งเก็บไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือนและรอจำหน่าย (ร้อยละ 77) และเก็บไว้เป็นเมล็ดพันธุ์โดยเฉลี่ยใช้ 10 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 3) โดยเก็บสำรองไว้สำหรับการบริโภคหรือรอจำหน่าย ในช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิตใหม่ หรือรอจำหน่ายสำหรับค่าใช้จ่ายของครัวเรือน เช่น ซื้อปัจจัยการผลิตและค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตร

ผลผลิตส่วนที่เหลือจากการเก็บไว้ใช้ประโยชน์ของเกษตรกรจะถูกขายออกไปสู่ตลาดมากในช่วงเดือนเก็บเกี่ยวผลผลิต หลังจากนั้นเกษตรกรจะทยอยขายผลผลิตซึ่งการตัดสินใจขายจะขึ้นอยู่กับราคาและความต้องการเงินสดเพื่อใช้จ่ายของครัวเรือน เกษตรกรส่วนใหญ่จะขายผลผลิตให้กับพ่อค้าภายในและที่มาจากต่างจังหวัดที่มารับซื้อ (ร้อยละ 13) โดยผลผลิตที่พ่อค้ารวบรวมจะนำไปขายให้กับโรงสีและท่าข้าวในต่างจังหวัดในปริมาณเท่าๆกัน (ร้อยละ 6) และมีการขายให้ท่าข้าวในจังหวัดเล็กน้อย (ร้อยละ 1)

เกษตรกรบางส่วนจะนำผลผลิตไปขายโดยตรงให้กับท่าข้าวที่อยู่ใกล้เคียง (ร้อยละ 6) ท่าข้าวภายในจังหวัดจะอยู่ในเขตอำเภอพรเจริญ อำเภอเซกา อำเภอโซ่พิสัย อำเภอศรีวิไลและอำเภอบึงโขงหลง ท่าข้าวนอกจากจะรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรและพ่อค้าแล้ว ยังรับซื้อจากสถาบันเกษตรกรในที่นี่คือสหกรณ์การเกษตรอีกด้วย (ร้อยละ 0.4) ผลผลิตจากท่าข้าวในจังหวัดจะถูกนำไปขายต่อให้กับโรงสีและท่าข้าวต่างจังหวัด ร้อยละ 3.9 และ 2.8 ของผลผลิตทั้งหมด ตามลำดับ

นอกจากนี้เกษตรกรยังขายผลผลิตให้กับสหกรณ์การเกษตร โดยเฉพาะผู้ที่เป็นสมาชิก (ร้อยละ 1) ซึ่งสหกรณ์การเกษตรจะขายผลผลิตต่อให้กับโรงสีและพ่อค้าจากต่างจังหวัดในปริมาณเท่าๆกัน (ร้อยละ 0.4) และขายให้กับท่าข้าวที่อยู่ใกล้เคียง (ร้อยละ 0.1) นอกจากนี้ยังขายให้กับคนในชุมชนเพื่อสีแปรสภาพเป็นข้าวสารเพื่อบริโภคด้วยเช่นกัน (ร้อยละ 0.1)

2.3.2 ผู้ประกอบการค้าข้าวในจังหวัดบึงกาฬ

จากข้อมูลสำนักงานพาณิชย์จังหวัดบึงกาฬ พบว่า มีผู้ประกอบการท่าข้าว 8 ราย และเป็นผู้จำหน่ายต่างประเทศ (ค้าชายแดน) 3 ราย แสดงรายชื่อผู้ประกอบการในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 รายชื่อผู้ประกอบการค้าข้าว

รายชื่อผู้ประกอบการค้าข้าว	ประเภท	ตั้งอยู่ในอำเภอ
สหกรณ์การเกษตรพรเจริญ จำกัด	ท่าข้าว	พรเจริญ
ประจักษ์พืชผล	ท่าข้าว	พรเจริญ
พูลสมบัติการเกษตร	ท่าข้าว	ศรีวิไล
เซกาใต้พืชผล	ท่าข้าว	เซกา
สมบัติแม่พืชผล	ท่าข้าว	เซกา
รุ่งเรืองพาณิชย์	ท่าข้าว	โซ่พิสัย
รุ่งวลิพืชผล	ท่าข้าว	โซ่พิสัย
แอสโซ่พืชผล	ท่าข้าว	บึงโขงหลง
หจก.เจริญทรัพย์ก่อสร้าง	จำหน่ายต่างประเทศ (ค้าชายแดน)	บึงโขงหลง
เจเจ ข้าวบึงกาฬ	จำหน่ายต่างประเทศ (ค้าชายแดน)	เมืองบึงกาฬ
หจก.จีระโชติ	จำหน่ายต่างประเทศ (ค้าชายแดน)	เมืองบึงกาฬ

2.4 ผลผลิตและความต้องการใช้ข้าวเปลือกเหนียวนาปีของจังหวัดบึงกาฬ

ตารางที่ 7 แสดงผลผลิตและความต้องการใช้ข้าวเปลือกเหนียวนาปีของจังหวัดบึงกาฬ ในปีเพาะปลูก 2559/60 มีผลผลิตข้าวเหนียวนาปี 112,877 ตันข้าวเปลือก มีช่วงเก็บเกี่ยวในเดือนตุลาคม-ธันวาคม ผลผลิตจึงออกสู่ตลาดมากในช่วงเดือนดังกล่าว

ความต้องการใช้ความเหนียวนาปีของจังหวัดบึงกาฬคิดเป็น 107,241 ตันข้าวเปลือก เป็นการประมาณการจากผลรวมของความต้องการใช้ในจังหวัด ได้แก่ การใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ 3,641 ตันข้าวเปลือก การเก็บไว้บริโภคในครัวเรือนและรอกำหนดของเกษตรกร 87,000 ตันข้าวเปลือกและการขายให้โรงสีชุมชนเพื่อแปรรูป 600 ตันข้าวเปลือก และการส่งออกนอกจังหวัดไปสู่พ่อค้า ท่าข้าวและโรงสีในต่างจังหวัดที่ใกล้เคียง เช่น หนองคาย สกลนคร อุดรธานี และมุกดาหาร 16,000 ตันข้าวเปลือก

เมื่อเทียบผลผลิตกับความต้องการใช้ภายในจังหวัด พบว่า มีผลผลิตส่วนเกิน 5,636 ตันข้าวเปลือก แสดงให้เห็นว่าผลผลิตข้าวเปลือกเหนียวนาปีมีปริมาณมากเกินกว่าความต้องการใช้ภายในจังหวัด โดยจังหวัดบึงกาฬมีเพียงโรงสีชุมชน ไม่มีโรงสีขนาดกลางและขนาดใหญ่ ดังนั้นผู้ประกอบการค้าข้าวสารจะนำเข้าข้าวสารจากจังหวัดใกล้เคียง โดยเฉพาะจังหวัดอุดร สกลนครและหนองคาย เพื่อมาจำหน่ายให้กับผู้บริโภคในจังหวัดบึงกาฬ

ตารางที่ 7 การประมาณผลผลิตและความต้องการใช้ข้าวเปลือกเหนียวรายปีของจังหวัดบึงกาฬ

รายการ	ปี 2559			ปี 2560									รวม
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	
1. ผลผลิต (Supply) ¹	4,809	97,797	10,272	0	0	0	0	0	0	0	0	0	112,877
1.1 ผลผลิตของจังหวัด	4,809	97,797	10,272										112,877
1.2 นำเข้าจากต่างจังหวัด													
2. ความต้องการใช้ (Demand)	7,050	15,391	11,750	11,750	8,750	8,350	8,350	7,350	7,350	7,050	7,050	7,050	107,241
2.1 การใช้ข้าวเปลือกของจังหวัด													
1) ใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ ²		3,641											3,641
2) เกษตรกรเก็บไว้บริโภคและรอจำหน่าย ³	6,000	10,000	10,000	10,000	7,000	7,000	7,000	6,000	6,000	6,000	6,000	6,000	87,000
3) สีแปรสภาพในชุมชน ⁴	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	600
2.2 ส่งออกนอกจังหวัด ⁵	1000	1,700	1,700	1,700	1,700	1,300	1,300	1,300	1,300	1000	1000	1000	16,000
3. ผลผลิตส่วนเกินหรือส่วนขาด	-2,241	82,405	-1,478	-11,750	-8,750	-8,350	-8,350	-7,350	-7,350	-7,050	-7,050	-7,050	5,636

หมายเหตุ: หน่วยเป็นตัน

¹ ปริมาณผลผลิตจากสำนักงานเกษตรจังหวัดบึงกาฬ

² คำนวณจากการใช้เมล็ดพันธุ์ 10 กิโลกรัมต่อไร่ คูณกับพื้นที่เพาะปลูกข้าวเหนียว

^{3, 4, 5} จากการสำรวจ

2.5 ปัญหาและอุปสรรค

1. เนื่องจากเกษตรกรที่ปลูกข้าวเหนียวนาปีส่วนใหญ่ปลูกเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก โดยมีรายได้หลักจากพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ โดยเฉพาะยางพารา ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการส่งเสริมปลูกยางพาราในจังหวัดที่ผ่านมา ประกอบกับราคาข้าวเหนียวที่ตกต่ำลง ทำให้เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการใส่ใจคุณภาพของผลผลิตข้าวเหนียวนาปี ตั้งแต่การคัดเลือกพันธุ์ที่ใช้ปลูก วิธีการทำนาและการรักษาคุณภาพหลังการเก็บเกี่ยว จึงมักพบปัญหาการปนพันธุ์ข้าว และด้วยควมริบเร่งข้าวที่นำไปขายจึงมักมีความชื้นเกินไป ซึ่งส่งผลให้ขายข้าวได้ในราคาต่ำ

2. ค่าจ้างแรงงานสูงขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นทำให้ผลตอบแทนสุทธิของเกษตรกรยิ่งน้อยลง

2.6 ข้อเสนอแนะ

1. ภาครัฐควรส่งเสริมการชะลอการขายผลผลิตออกสู่ตลาดพร้อมกันเพื่อรอจำหน่ายในช่วงที่มีราคาสูงขึ้น และส่งเสริมการผลิตข้าวเหนียวนาปีที่มีคุณภาพดีเพื่อให้ได้ราคาผลผลิตสูงขึ้น ตั้งแต่ขั้นตอนการเพาะปลูกไปจนถึงหลังการเก็บเกี่ยวเพื่อให้ได้ข้าวที่มีคุณภาพดี

2. ภาครัฐควรส่งเสริมและให้ความรู้ในการลดต้นทุนและการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม

3. ควรส่งเสริมการปรับปรุงพันธุ์ข้าวตามความต้องการของตลาด โดยพิจารณาคูณลักษณะทั้งในด้านผลผลิตต่อไร่ ความต้านทานโรค ความนุ่ม ความหอม ความแกร่งของแกนข้าว ความแข็งแรงของต้น นอกจากนี้ภาครัฐควรมีพันธุ์หลักที่จะส่งเสริมในการทำตลาดสำหรับกลุ่มเกษตรกรที่ทำนาในเชิงพาณิชย์หรือเป็นเกษตรเชิงเดี่ยว ควบคู่ไปกับการส่งเสริมเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพของพันธุ์ข้าวในท้องถิ่นให้กับเกษตรกรที่ทำการเกษตรทางเลือก

บทที่ 3 ยางพารา

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถปลูกพืชได้หลากหลายชนิด ทั้งพืชไร่ พืชสวน พืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับ เนื่องจากมีภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสม โดยเฉพาะจังหวัดบึงกาฬซึ่งมีพื้นที่ใกล้กับแม่น้ำโขง ทำให้พืชสามารถเจริญเติบโตได้ดี

ทั้งนี้ ปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัดบึงกาฬ คือ ภาคการเกษตร โดยเฉพาะด้านพืช ซึ่งสินค้าเกษตรที่เป็นรายได้หลักของจังหวัดในลำดับต้น ๆ ได้แก่ ยางพารา มันสำปะหลัง และโคเนื้อ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาเกี่ยวกับความสอดคล้องระหว่างความต้องการสินค้าเกษตร และผลผลิตที่มีอยู่ในจังหวัด ช่วยให้มีการจัดทำสารสนเทศของสินค้าเกษตรที่สำคัญทั้งในเรื่องของการผลิต อุปสงค์อุปทาน ของประเทศอย่างเป็นระบบมากขึ้น อีกทั้งยังใช้เป็นแนวทางบริหารจัดการสินค้าเกษตรทั้งด้านการผลิต การตลาด และการแปรรูปในอนาคต

จังหวัดบึงกาฬ มีทั้งหมด 8 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองบึงกาฬ อำเภอเซกา อำเภอโซ่พิสัย อำเภอพรเจริญ อำเภอปากคาด อำเภอบึงโขงหลง อำเภอป่งคล้า และอำเภอศรีวิไล โดยในปี 2560 มีประชากร 423,032 คน (ชาย 212,806 คน หญิง 210,226 คน)

จากข้อมูลของสำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดบึงกาฬ พบว่า ในปี 2560 จังหวัดบึงกาฬมีพื้นที่ทั้งหมด 2,516,559 ไร่ แยกเป็นพื้นที่เกษตรกรรม 1,874,183 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 78.38 ของพื้นที่ทั้งหมด และเป็นพื้นที่ปลูกยางพารา 1,076,335 ไร่ พื้นที่ปลูกข้าว 139,880 ไร่ มันสำปะหลัง 18,815 ไร่ การเกษตรด้านอื่น ๆ จำนวน 639,153 ไร่ ดังนั้นโครงสร้างของจังหวัดบึงกาฬส่วนใหญ่จึงขึ้นกับสาขาเกษตร มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ยางพารา ข้าว มันสำปะหลัง ด้านปศุสัตว์ มีสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญ คือ โค ด้านการประมง ส่วนใหญ่เป็นการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด ได้แก่ ปลานิลในกระชัง ซึ่งอาศัยแหล่งน้ำธรรมชาติในการเพาะเลี้ยง

3.1 สถานการณ์การผลิต

จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร พบว่า ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา การผลิตยางพาราจังหวัดบึงกาฬมีทิศทางเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2556 มีเนื้อที่ยืนต้น 775,994 ไร่ เนื้อที่กรีต 511,767 ไร่ ผลผลิต 92,165 ตันยางดิบ และผลผลิตต่อไร่ 180 กิโลกรัม ซึ่งในปี 2560 เพิ่มขึ้นเป็น เนื้อที่ยืนต้น 905,499 ไร่ เนื้อที่กรีต 728,993 ไร่ ผลผลิต 173,500 ตันยางดิบ และผลผลิตต่อไร่ 238 กิโลกรัม หรือเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 3.29 9.86 18.44 และ 7.83 ต่อปีตามลำดับ (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 เนื้อที่ยืนต้น เนื้อที่กรีต ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของยางพาราในจังหวัดบึงกาฬ ปี 2556 - 2560

ปี	เนื้อที่ยืนต้น (ไร่)	เนื้อที่กรีต (ไร่)	ผลผลิต (ตันยางดิบ)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2556	775,994	511,767	92,165	180
2557	796,828	548,488	104,162	190
2558	809,335	677,229	152,780	226
2559	808,872	692,099	159,693	231
2560	905,499	728,993	173,500	238
อัตราเพิ่ม (%)	3.29	9.86	18.44	7.83

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ในปี 2559 แหล่งเพาะปลูกยางพาราที่สำคัญรายอำเภอของจังหวัดบึงกาฬ 5 อันดับแรกได้แก่ อำเภอเมือง 210,885 ไร่ อำเภอเซกา 151,160 ไร่ อำเภอโซ่พิสัย 127,572 ไร่ อำเภอศรีวิไล 79,526 ไร่และ อำเภอปากคาด 71,855 ไร่ อย่างไรก็ตามอำเภอที่มีผลผลิตยางพารามากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ อำเภอเมือง 43,766 ตัน อำเภอโซ่พิสัย 28,339 ตัน อำเภอเซกา 28,040 ตัน อำเภอพรเจริญ 14,481 ตัน และอำเภอศรีวิไล 13,913 ตัน โดยมีผลผลิตเฉลี่ยทั้งจังหวัด 231 กิโลกรัม/ไร่ (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 เนื้อที่ยืนต้น เนื้อที่กรีต ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของยางพาราในจังหวัดบึงกาฬ ปี 2559 รายอำเภอ

อำเภอ	เนื้อที่ยืนต้น (ไร่)	เนื้อที่กรีต (ไร่)	ผลผลิต (ตันยางดิบ)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
1. เมืองบึงกาฬ	210,885	183,121	43,766	226
2. พรเจริญ	68,263	64,360	14,481	264
3. โซ่พิสัย	127,572	126,514	28,339	250
4. เซกา	151,160	125,739	28,040	268
5. ปากคาด	71,855	55,259	12,986	209
6. บึงโขงหลง	70,410	52,298	12,185	258
7. ศรีวิไล	79,526	59,457	13,913	284
8. บุ่งคล้า	29,201	181,949	5,983	270
รวม/เฉลี่ย	808,872	692,099	159,693	231

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

3.1.1 ข้อมูลเนื้อที่ปลูกแทน

การยางแห่งประเทศไทยจังหวัดบึงกาฬ ได้รายงานผลการดำเนินการสงเคราะห์ปลูกแทนในปี 2560 โดยมีเกษตรกรทำคำขอปลูกแทนจำนวน 471 ราย เนื้อที่ 5,641.50 ไร่ ได้รับการอนุมัติ 459 ราย เนื้อที่ 4,997.40 ไร่ ทำการโค่น 311 ราย เนื้อที่ 3,228.75 ไร่ ทำการปลูกแทน 235 ราย เนื้อที่ 2,346.40 ไร่

3.1.2 การออกสู่ตลาดของผลผลิต

ผลผลิตยางพาราของจังหวัดบึงกาฬจะออกสู่ตลาดทั้งปี โดยเกษตรกรจะเริ่มกรีดยางทุกเดือน โดยช่วงเวลาที่ผลผลิตยางพาราของจังหวัดบึงกาฬออกสู่ตลาดมาก ได้แก่ เดือนมกราคม และช่วงเดือนกันยายน-ธันวาคม คิดเป็นร้อยละ 58 – 60 ของผลผลิตทั้งหมดของจังหวัดบึงกาฬ ส่วนเดือนมีนาคม – เมษายน ของทุกปี เกษตรกรจะกรีดยางได้น้อย เนื่องจากเป็นช่วงที่ยางผลัดใบ ประกอบกับสภาพอากาศร้อนทำให้น้ำยางไม่ไหล โดยปริมาณผลผลิตยางพาราส่งออกสู่ตลาดรายเดือนของจังหวัดบึงกาฬ ปี 2560 แยกได้ ดังนี้ (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 ปริมาณผลผลิตยางพารารายเดือนของจังหวัดบึงกาฬ ปี 2560

หน่วย : ตันยางแห้ง

เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม
ผลผลิต	15,329	8,407	4,862	2,637	10,384	12,362	14,011	15,576	17,307	20,109	21,757	22,087	164,828
ร้อยละ	9.30	5.10	2.95	1.60	6.30	7.50	8.50	9.45	10.50	12.20	13.20	13.40	100.00

ที่มา : ประมาณการจากข้อมูลผลผลิตรายจังหวัดของศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

3.2 สถานการณ์ตลาด

3.2.1 จำนวนพ่อค้ารวบรวมและผู้ประกอบการ

จากข้อมูลของศูนย์ควบคุมยางหนองคาย พบว่า มีผู้ประกอบการมาขออนุญาตเป็นผู้ประกอบการค้ายาง ตั้งโรงทำยาง และส่งออกในจังหวัดบึงกาฬซึ่งมีทั้งหมด 33 ราย แยกเป็น บุคคลทั่วไปที่จดทะเบียนเป็นพ่อค้ารับซื้อยางพารา 15 ราย ร้านรับซื้อยาง 1 แห่ง สกต.ของ ธ.ก.ส. 1 แห่ง สหกรณ์กองทุนสวนยาง 4 แห่ง วิสาหกิจชุมชน 2 แห่ง โรงงานแปรรูปยางที่รับซื้อหน้าโรงงาน 10 แห่ง สำหรับกลุ่มเกษตรกร/สหกรณ์ที่ทำกรรวบรวมผลผลิตยางพาราในจังหวัดบึงกาฬ จากข้อมูลของกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในปี 2560 พบว่า มีทั้งหมด 45 แห่ง แยกเป็น สหกรณ์กองทุนสวนยาง 44 แห่ง ชุมชนสหกรณ์ 1 แห่ง สำหรับกลุ่มเกษตรกร จากข้อมูลของการยางแห่งประเทศไทยจังหวัดบึงกาฬ พบว่า ในปี 2560 มีกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางพาราทั้งหมด 57 กลุ่ม

ทั้งนี้ จากข้อมูลโรงงานอุตสาหกรรมยางพารา ของสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดบึงกาฬ ปี 2561 พบว่า มีโรงงานทั้งหมด 7 โรงงาน ซึ่งทั้งหมดเป็นการผลิตยางแท่ง โดยมีรายชื่อ ดังนี้ (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 ทำเนียบโรงงานอุตสาหกรรมยางพารา จังหวัดบึงกาฬ ปี 2561

รายชื่อ	จำนวนคนงาน (คน)	วัตถุดิบที่ใช้
บริษัท ไทยฮั้วยางพารา (มหาชน) จำกัด	456	ยางก้อนถ้วย
บริษัท เซาท์แลนด์รีซอร์ซ จำกัด	240	ยางก้อนถ้วย
บริษัท รับเบอร์แลนด์โปรดักส์ จำกัด	270	ยางก้อนถ้วย
บริษัท ชันนี่เวย์ รับเบอร์ (ไทยแลนด์) จำกัด	37	ยางก้อนถ้วย
บริษัท อี.คิว. รับเบอร์ จำกัด	30	ยางก้อนถ้วย
บริษัท ทองเจริญ	6	ยางก้อนถ้วย
บริษัท ย่งฉาง รับเบอร์ (ไทยแลนด์) จำกัด	178	ยางก้อนถ้วย

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดบึงกาฬ

3.3.2 วิถีตลาด (Marketing Channel)

เกษตรกรในจังหวัดบึงกาฬ ทำการผลิตยางก้อนถ้วยร้อยละ 98 ประมาณร้อยละ 1 จะผลิตเป็นน้ำยางสด อีกร้อยละ 1 ทำการผลิตเป็นยางแผ่นดิบ โดยผลิตผลผลิตยางพาราของจังหวัดบึงกาฬ ประมาณร้อยละ 80 จะเป็นวัตถุดิบป้อนโรงงานแปรรูปที่ตั้งอยู่ในจังหวัดบึงกาฬ อีกร้อยละ 20 จะถูกส่งขายนอกจังหวัด (น้ำยางสดร้อยละ 1 ยางแผ่นดิบร้อยละ 1 และยางก้อนถ้วยร้อยละ 18) ทั้งนี้ น้ำยางสดจะขายนอกจังหวัดทั้งหมด ซึ่งช่องทางการขายยางของเกษตรกรในจังหวัดบึงกาฬ มี 34 วิธี ได้แก่

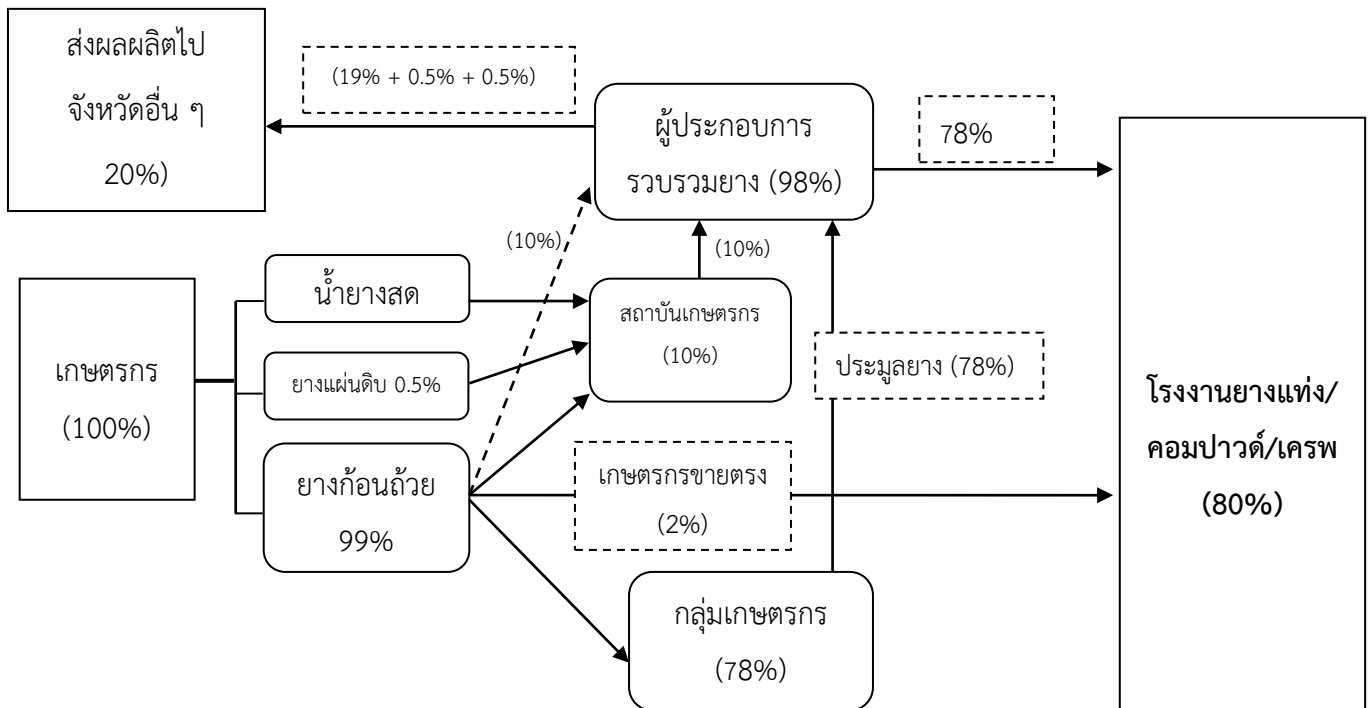
1) เกษตรกร ขายยางก้อนถ้วย ให้แก่ลานรับซื้อ/ผู้ประกอบการรวบรวมยาง รวมทั้งตัวแทน/หัวหน้าโควตาของโรงงานยางแท่ง/คอมปาวด์/ยางเครฟซึ่งมีเกษตรกรขายผลผลิตยางในส่วนนี้ ประมาณ ร้อยละ 10 ของผลผลิตยางพาราทั้งจังหวัด

2) เกษตรกรรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เพื่อรวบรวมผลผลิตยางก้อนถ้วยของกลุ่มส่งขายพ่อค้า/ผู้ประกอบการรวบรวมยาง ในลักษณะของการประมูลราคา ซึ่งมีเกษตรกรขายผลผลิตยางในส่วนนี้ ประมาณ ร้อยละ 78 ของผลผลิตยางพาราทั้งจังหวัด โดยกลุ่มเกษตรกรจะมีตารางนัดหมายในการรวบรวมยางก้อนถ้วยจากสมาชิก ซึ่งโดยเฉลี่ยประมาณ 2 ครั้งต่อเดือน เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่จะกรีดยาง 2 วัน หยุด 1 วัน โดยกรีดยาง 7-8 ครั้ง (7-8 มีด) จึงนำยางก้อนถ้วยมาขายที่กลุ่มตามตารางนัดหมาย ซึ่งกลุ่มเกษตรกรจะมีลานในการรวบรวม จากนั้นจะมีการติดต่อพ่อค้า/ผู้ประกอบการรวบรวมยาง เพื่อเสนอราคาในรูปแบบของการประมูลเป็นหลัก โดยผลิตผลประมาณร้อยละ 80 ของผลผลิตยางพาราทั้งจังหวัด จะขายในลักษณะการประมูลแบบนี้

3) เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกรนำยางก้อนถ้วย น้ำยางสด และยางแผ่นดิบให้กับสหกรณ์กองทุนสวนยางซึ่งกระจายอยู่ตามแหล่งผลิตในจังหวัดบึงกาฬเป็นผู้รวบรวม โดยเกษตรกรขายผลผลิตยางในส่วนนี้ประมาณ ร้อยละ 10 ของผลผลิตยางพาราทั้งจังหวัด (ยางก้อนถ้วยร้อยละ 8 น้ำยางสด

ร้อยละ 0.5 และยางแผ่นดิบร้อยละ 0.5) เมื่อสหกรณ์รวบรวมผลผลิตได้แล้วจะขายให้กับผู้ประกอบการรวบรวม

4) เกษตรกรขายยางก้อนถ้วยโดยตรงให้กับโรงงานแปรรูปโดยตรง ซึ่งมีเพียงร้อยละ 2 โดยรายละเอียดของวิธีการตลาดยางพารา และร้อยละของผลผลิตที่ขายไปยังช่องทางการตลาดต่าง ๆ ปรากฏอยู่ในแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 วิธีการตลาดยางพาราของจังหวัดบึงกาฬ

ที่มา : จากการสำรวจ

3.3 การวิเคราะห์การใช้ผลผลิตยางพาราของจังหวัดบึงกาฬ

จากวิธีการตลาดยางพารา จังหวัดบึงกาฬ ตามแผนภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่า ผลผลิตยางส่วนใหญ่ในจังหวัดบึงกาฬ กว่าร้อยละ 99 จะผลิตเป็นยางก้อนถ้วย ที่เหลือร้อยละ 0.5 เป็นน้ำยางสด และยางแผ่นดิบร้อยละ 0.5 ซึ่งรูปแบบการขายผลผลิตยางก้อนถ้วยของเกษตรกรร้อยละ 78 จะรวมกลุ่มกันรวบรวมผลผลิตก่อนที่จะมีพ่อค้ามาทำการประมูล ณ จุดรวบรวมผลผลิตของแต่ละกลุ่มซึ่งกระจายอยู่ตามแหล่งผลิต เมื่อพ่อค้าประมูลยางได้ส่วนหนึ่งจะส่งให้โรงงานในจังหวัดบึงกาฬเพื่อแปรรูปเป็นวัตถุดิบเบื้องต้น และอีกส่วนหนึ่งจะส่งออกไปนอกจังหวัด นอกจากการขายในลักษณะประมูลแล้ว เกษตรกรยังทำการขายยางก้อนถ้วยให้กับลานรับซื้อ/ผู้ประกอบการรวบรวมยาง รวมทั้งตัวแทน/หัวหน้าโควตาของโรงงาน ร้อยละ 10 และขายให้กับโรงงานแปรรูปโดยตรงร้อยละ 2 สำหรับน้ำยางสดและยางแผ่นดิบ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกรจะนำ

ผลผลิตไปส่งที่สหกรณ์ก่อนที่สหกรณ์จะทำการขายให้กับพ่อค้าที่มารับซื้อ ทั้งนี้ น้ำยางสดและยางแผ่นดิบที่ผลิตได้ในจังหวัดบึงกาฬจะส่งออกไปนอกจังหวัดทั้งหมด

อย่างไรก็ตาม ยางพาราที่ผ่านการแปรรูปเป็นวัตถุดิบเบื้องต้นของจังหวัดบึงกาฬจะส่งออกไปต่างประเทศ

จากการประมาณการบัญชีสมดุลงยางพาราจังหวัดบึงกาฬ ปี 2560 โดยใช้ข้อมูลผลผลิตของศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ร่วมกับการออกเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในจังหวัดบึงกาฬ พบว่า ในด้านผลผลิตยางพาราของจังหวัดบึงกาฬมีปริมาณ 164,828 ตัน นำเข้าจากจังหวัดอื่น 40,000 ตัน ส่งออกไปจังหวัดอื่น 36,000 ตัน สำหรับด้านความต้องการใช้ของโรงงานแปรรูปเบื้องต้นทั้งหมดมีปริมาณ 345,600 ตัน เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในโรงงานยางแท่งและยางคอมปาวด์ และเมื่อพิจารณาผลผลิตและความต้องการใช้ยางพาราของจังหวัดบึงกาฬรายเดือน พบว่า ผลผลิตมีไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ในจังหวัด เนื่องจากมีการสร้างโรงงานแปรรูปยางวัตถุดิบขั้นต้นเพิ่มเติม ประกอบกับผลผลิตบางส่วนมีการส่งออกไปนอกจังหวัดด้วย (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 ประมาณการบัญชีสมดุลยางพาราจังหวัดบึงกาฬ ปี 2560

หน่วย : ตันยางแห้ง

รายการ	ปี 2560												รวม
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	
1. ด้านผลผลิต	18,629	11,707	8,162	5,937	13,684	15,662	17,311	18,876	20,607	23,509	25,207	25,537	204,828
1.1 ผลผลิต	15,329	8,407	4,862	2,637	10,384	12,362	14,011	15,576	17,307	20,109	21,757	22,087	164,828
1.2 นำเข้า/ซื้อจากจังหวัดอื่น	3,300	3,300	3,300	3,300	3,300	3,300	3,300	3,300	3,300	3,400	3,450	3,450	40,000
2. ด้านความต้องการใช้	31,800	31,800	31,800	31,800	31,800	31,800	31,800	31,800	31,800	31,800	31,800	31,800	381,600
2.1 ความต้องการของโรงงานแปรรูปเบื้องต้น	28,800	28,800	28,800	28,800	28,800	28,800	28,800	28,800	28,800	28,800	28,800	28,800	345,600
2.1.1 โรงงานยางแห้ง+คอมปาวด์	28,800	28,800	28,800	28,800	28,800	28,800	28,800	28,800	28,800	28,800	28,800	28,800	345,600
2.2 ส่งออกไปนอกจังหวัด	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	36,000
3. ผลผลิตส่วนเกิน/ขาด (3) = 1. - 2.	-13,171	-20,093	-23,638	-25,863	-18,116	-16,138	-14,489	-12,924	-11,193	-8,291	-6,593	-6,263	

หมายเหตุ : แปลงเป็นเนื้อยางแห้งแล้ว

ที่มา : ประมาณการจากการสำรวจ โดยใช้ผลผลิตรายจังหวัดของศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

3.4 ปัญหาและอุปสรรค

3.4.1 ด้านการผลิต

1) ผลผลิตออกสู่ตลาดไม่สม่ำเสมอ โดยในช่วงเดือนมีนาคม - เมษายน เป็นช่วงที่ยางผลัดใบทำให้เกษตรกรไม่สามารถกรีดยางได้ ในขณะที่ความต้องการของโรงงานแปรรูปต้องการผลผลิตอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้สามารถผลิตได้เต็มกำลังการผลิตของโรงงาน ซึ่งในจังหวัดบึงกาฬมีโรงงานแปรรูปยางขึ้นต้นที่มีกำลังการผลิตมากกว่าผลผลิตยางพาราทั้งหมดของจังหวัดบึงกาฬ

2) เกษตรกรมีการกรีดยางอย่างต่อเนื่องไม่เว้นแม้แต่ในช่วงที่ยางผลัดใบ ทำให้ต้นยางเจริญเติบโตได้ช้าและส่งผลกระทบต่อผลผลิตและอายุของต้นยาง

3.4.2 ด้านการตลาด

1) เกษตรกรส่วนใหญ่ขายผลผลิตในรูปร่างก้อนถ้วย โดยเกษตรกรบางส่วนกรีดยางไม่ถึง 8 เมตร ทำให้ถูกกดราคา

2) พ่อค้าที่รับซื้อ มีการตรวจหาค่าเปอร์เซ็นต์ยางแห้ง (Dry Rubber Content : DRC) เพื่อนำมาเป็นแหล่งอ้างอิงในการคิดราคารับซื้อ ทั้งนี้ การตรวจหาค่าเปอร์เซ็นต์ยางแห้งยังไม่มีเครื่องมือที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน อาจจะทำให้เกษตรกรเสียเปรียบพ่อค้ารับซื้อ

3) โรงงานแปรรูปยางแห่งชาติแคลนวัตถุดิบ ส่งผลให้ผลิตไม่เต็มกำลังการผลิต และต้องมีการนำเข้าจากต่างจังหวัดที่อยู่ห่างไกลซึ่งมีต้นทุนค่อนข้างสูง

4) ไม่มีโรงงานแปรรูปน้ำยางข้นในพื้นที่ ทำให้โรงงานผลิตภัณฑ์หมอนยางพาราต้องนำเข้าน้ำยางข้นซึ่งเป็นวัตถุดิบมาจากต่างจังหวัด ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูง

5) เกษตรกรบางส่วนไม่นำผลผลิตมาขายในนามกลุ่ม แต่ขายผลผลิตให้กับพ่อค้า/ลานรับซื้อ ทำให้ไม่มีอำนาจต่อรอง

3.5 ข้อเสนอแนะ

1) จัดทำกระบวนการ พร้อมทั้งจัดหาเครื่องมือตรวจหาค่าเปอร์เซ็นต์ยางแห้งให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้การซื้อขายเป็นธรรมทั้ง 2 ฝ่าย

2) ถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรตระหนักถึงผลเสียที่เกิดจากการกรีดยางในช่วงฤดูกลางที่ยางผลัดใบ

3) สนับสนุน/ส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มในการขายผลผลิต เพื่อให้มีอำนาจต่อรองรวมทั้งเพื่อให้เกิดกลุ่มเข้มแข็ง ซึ่งจะส่งผลให้ราคายางพารามีเสถียรภาพ

บทที่4 มั่นสำปะหลัง

4.1 สถานการณ์การผลิต

4.1.1 ข้อมูลทั่วไป

มันสำปะหลัง เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของไทย เนื่องจากเป็นพืชที่ปลูกง่าย ทานทานต่อสภาพดินฟ้าอากาศที่แปรปรวนได้อย่างดี และเป็นพืชที่สามารถทนแล้งที่ปลูกได้ในดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ทำให้เกษตรกรกรนิยมปลูกอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นแหล่งปลูกมันสำปะหลังที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ และในจังหวัดบึงกาฬก็เป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่เกษตรกรนิยมปลูกมันสำปะหลัง โดยทำการปลูกในพื้นที่ว่างเปล่า และปลูกแซมในสวนยางพาราในช่วงอายุ 1-3 ปี

สำหรับพันธุ์ที่เกษตรกรนิยมปลูกในจังหวัดบึงกาฬมากที่สุด ได้แก่พันธุ์ พันธุ์อื่น ๆ (ระยอง 7 ระยอง 9 และระยอง 72) รองลงมา ได้แก่ เกษตรศาสตร์ 50 ระยอง 5 และห้วยบง 60 โดยเกษตรกรจะปลูกมันสำปะหลังในช่วงปลายฤดูฝน (เดือนกันยายน-ตุลาคม) หรือฤดูแล้ง (เดือนพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์) และเกษตรกรส่วนใหญ่จะทำการเก็บเกี่ยวมันสำปะหลังเมื่อมีอายุ 9-12 เดือน

4.1.2 การผลิต

จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร พบว่า ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2556 – 2560) การผลิตมันสำปะหลังของจังหวัดบึงกาฬ มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจากเนื้อที่เก็บเกี่ยว 21,219 ไร่ ผลผลิต 64,731 ตัน และผลผลิตต่อไร่ 3,051 กิโลกรัมในปี 2556 เหลือเนื้อที่เก็บเกี่ยว 8,656 ไร่ ผลผลิต 24,372 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 2,816 กิโลกรัมในปี 2560 หรือลดลงร้อยละ 14.90 ร้อยละ 16.18 และร้อยละ 1.50 ต่อปี ตามลำดับ เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกมันสำปะหลังแซมในสวนยาง เมื่อยางพาราอายุมากขึ้นจะทำให้มันสำปะหลังเจริญเติบโตได้ไม่ดี ทำให้เกษตรกรเลิกปลูกส่งผลให้สถานการณ์การผลิตมันสำปะหลังของจังหวัดบึงกาฬลดลงดังกล่าว (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ ของจังหวัดบึงกาฬ ปี 2556-2560

ปี	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตันหัวมันสด)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
2556	21,219	64,731	3,051
2557	10,969	31,008	2,827
2558	12,859	37,640	2,927
2559	13,126	37,433	2,852
2560	8,656	24,372	2,816
อัตราเพิ่ม(%)	-14.90	-16.18	-1.50

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

จากข้อมูลของสำนักงานเกษตรจังหวัดบึงกาฬ พบว่า ในปี 2560/61 จังหวัดบึงกาฬ มีเนื้อที่ปลูกมันสำปะหลัง 6,014 ไร่ เนื้อที่เก็บเกี่ยว 6,014 ไร่ ผลผลิต 16,335 ตันสด มีจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง 798 ครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย โดยมีเนื้อที่ถือครองเฉลี่ย 5-10 ไร่/ครัวเรือน โดยพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังส่วนใหญ่จะปลูกแซมสวนยางพารา แหล่งผลิตมันสำปะหลังที่สำคัญ ที่มีเนื้อที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตมากที่สุดได้แก่ อำเภอเซกา มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 3,391 ไร่ ผลผลิต 9,211 ตัน รองลงมา ได้แก่ อำเภอโซพิสัย 1,333 ไร่ ผลผลิต 3,619 ตัน อำเภอบึงโขงหลง 435 ไร่ ผลผลิต 1,181 ตัน และอำเภอพรเจริญ 347 ไร่ ผลผลิต 941 ตัน ตามลำดับ (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 จำนวนครัวเรือน เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตมันสำปะหลังของจังหวัดบึงกาฬ
รายอำเภอ ปี 2560/61

อำเภอ	ครัวเรือน	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตันหัวมันสด)
เซกา	457	3,391	3,391	9,211
โซพิสัย	148	1,333	1,333	3,619
เมืองบึงกาฬ	19	131	131	356
ศรีวิไล	23	127	127	344
บึงโขงหลง	59	435	435	1,181
พรเจริญ	58	347	347	941
ปากคาคด	35	226	226	614
บุงคล้า	2	25	25	68
รวม	798	6,014	6,014	16,335

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดบึงกาฬ

4.1.3 การออกสู่ตลาดของผลผลิต

ผลผลิตมันสำปะหลังของจังหวัดบึงกาฬในปี 2559/60 ออกสู่ตลาดเพียงแค่อ 3 เดือน คือตั้งแต่เดือนมกราคม – มีนาคม โดยจะออกมากที่สุดในเดือนกุมภาพันธ์กว่าร้อยละ 57 โดยปริมาณผลผลิตมันสำปะหลังออกสู่ตลาดรายเดือนของจังหวัดบึงกาฬ ปี 2559/60 แยกได้ ดังนี้ (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 ปริมาณผลผลิตมันสำปะหลังรายเดือนของจังหวัดบึงกาฬ ปี 2559/60

หน่วย : ตันหัวมันสด

เดือน	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	รวม
ผลผลิต	-	-	-	9,588	13,685	1,099	-	-	-	-	-	-	24,372
ร้อยละ	-	-	-	39.34	56.15	4.51	-	-	-	-	-	-	100.00

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

4.2 สถานการณ์การตลาด

4.2.1 โครงสร้างการตลาดมันสำปะหลังของจังหวัดบึงกาฬ มีดังนี้

1) เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง

เกษตรกรส่วนใหญ่เมื่อเก็บเกี่ยวหัวมันสดแล้วจะจำหน่ายให้แก่ลานมันเส้น แต่มีเกษตรกรเพียงเล็กน้อยที่แปรรูปหัวมันสดเป็นมันเส้นก่อนที่จะจำหน่ายให้แก่ลานมันเส้น เนื่องจากการแปรรูปหัวมันสดเป็นมันเส้นจะขายได้ราคาดีกว่า

2) ลานมันเส้น (โรงงานแปรรูปมันสำปะหลัง)

โรงงานแปรรูปมันสำปะหลังหลักมี 4 ประเภท คือ โรงงานแป้งมันสำปะหลัง ลานมันเส้น โรงงานมันอัดเม็ด และโรงงานเอทานอล สำหรับจังหวัดบึงกาฬมีโรงงานแปรรูปมันสำปะหลังเพียง 1 ประเภท คือ ลานมันเส้น โดยลานมันเส้นทำหน้าที่ดังนี้

- (1) รับซื้อมันสำปะหลังจากเกษตรกรในจังหวัดและต่างจังหวัด เช่น จังหวัดสกลนคร หนองคาย และนครพนม เป็นต้น เพื่อนำมาแปรรูปเป็นมันเส้น
 - (2) รับซื้อมันสำปะหลังจากลานมันเส้นอื่น ๆ ในจังหวัดและต่างจังหวัด เช่น จังหวัดสกลนคร หนองคาย และนครพนม เป็นต้น เพื่อนำมาแปรรูปเป็นมันเส้น
 - (3) รับซื้อมันเส้นจากเกษตรกรและลานมันเส้น ในจังหวัดและต่างจังหวัด เพื่อนำมาปรับปรุงคุณภาพ/รวบรวม เพื่อรอจำหน่าย
 - (4) จำหน่ายมันสำปะหลังที่รับซื้อมากินกำลังการผลิตของลานมันเส้นตนเอง ให้แก่ลานมันเส้นและโรงงานแป้งมันสำปะหลังที่อยู่นอกจังหวัด เนื่องจากลานมันเส้นและโรงงานแป้งมันสำปะหลังดังกล่าวมีผลผลิตมันสำปะหลังไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้
 - (5) จำหน่ายมันเส้นให้แก่ 1) ผู้ส่งออกมันเส้น และ 2) ผู้ใช้ในประเทศ คือ โรงงานอาหารสัตว์
- จากข้อมูลของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดบึงกาฬ พบว่า ในจังหวัดบึงกาฬมีผู้ประกอบการลานมันเส้นทั้งหมด 8 ราย โดยกระจายอยู่ใน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเซกา อำเภอบึงโขงหลง และอำเภอโซ่พิสัย (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 ข้อมูลผู้ประกอบการลานมันจังหวัดบึงกาฬ ปี 2560

รายชื่อ	ที่อยู่	กำลังการผลิต (ตัน/วัน)	กำลังการผลิต ทั้งปี (ตัน)
1. ลานมันบุญเจริญพืชผล	174 ม.7 ต.โพธิ์หมากแข้ง อ.บึงโขงหลง จ.บึงกาฬ	1	150
2. ลานมันเซกาใต้พืชผล	32 ม.10 ต.เซกา อ.เซกา จ.บึงกาฬ	1	150
3. ลานสมบัติแม่	315 ม.10 ต.ชมภูพร อ.เซกา จ.บึงกาฬ	5	750
4. ลานมันแก่นคำพืชผล	80 ม.20 ต.เทพมงคล อ.เซกา จ.บึงกาฬ	5	750
5. ลานมันไทยอีสาน	1 ม.8 ต.ท่ากกแดง อ.เซกา จ.บึงกาฬ	2	300
6. ลานมันเอสโซ่พืชผล	194 ม.6 ต.โพธิ์หมากแข้ง อ.บึงโขงหลง จ.บึงกาฬ	4	600
7. ลานรุ่งเรืองพืชผล	116 ม.16 ต.โซ่ อ.โซ่พิสัย จ.บึงกาฬ	1	150
8. ลานมันโซ่ทอง	128 ม.16 ต.โซ่ อ.โซ่พิสัย จ.บึงกาฬ	-	-

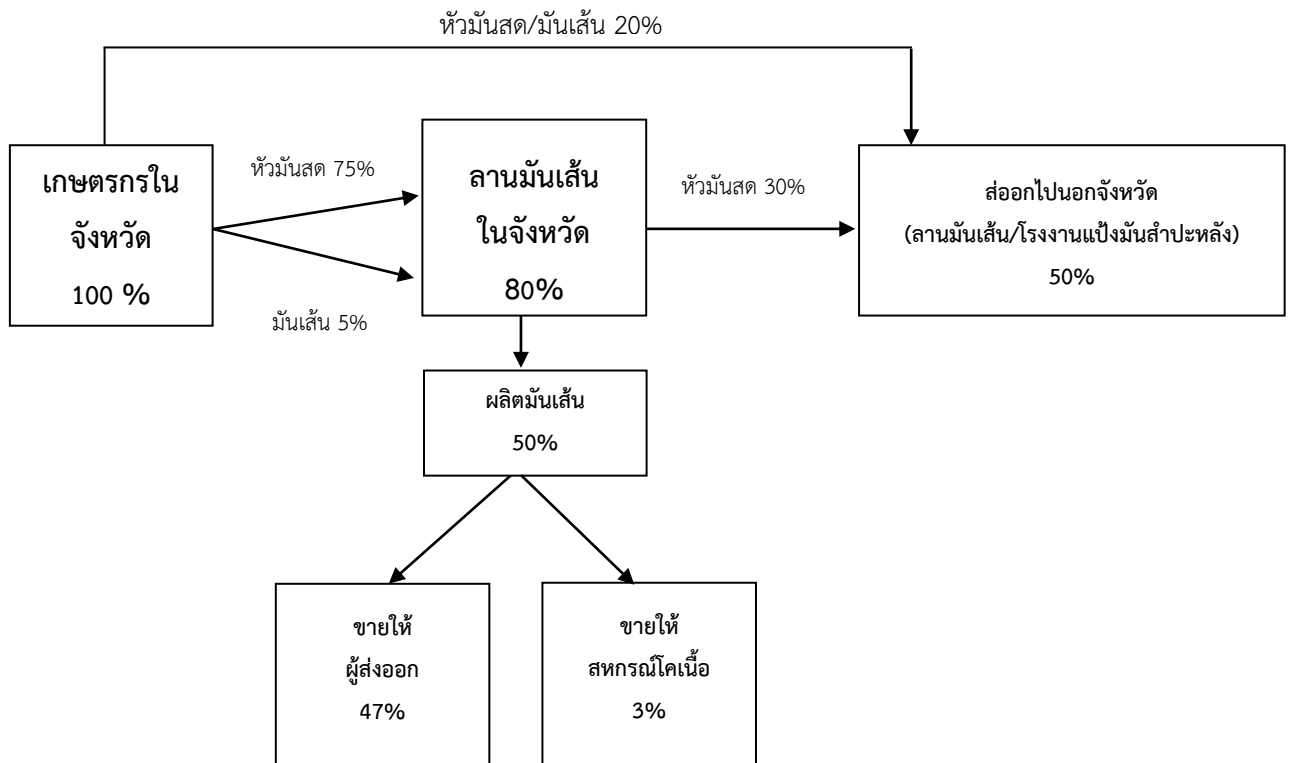
ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดบึงกาฬ

4.2.2 วิถีตลาดมันสำปะหลังของจังหวัดบึงกาฬ

1) ผลผลิตมันสำปะหลังของจังหวัดบึงกาฬ ปกติจะออกสู่ตลาดในช่วงเดือนตุลาคม-กันยายน ซึ่งออกมากในช่วงเดือนมกราคม-มีนาคม และช่วงผลผลิตน้อยเดือนพฤษภาคม - กันยายน แต่ในปี 2559/60 ผลผลิตออกสู่ตลาดเพียง 3 เดือนเท่านั้น คือ เดือนมกราคม-มีนาคม โดยเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังร้อยละ 75 จะขายหัวมันสด โดยบรรทุกรถอีแต๋นเที่ยวละ 2-3 ตัน หรือรถพ่วงรถไถนาขายให้กับลานมันเส้นที่อยู่ใกล้ ๆ แหล่งผลิตในจังหวัด ทั้งนี้ ลานมันเส้นจะรับซื้อหัวมันสดเกรดคละ ไม่วัดเปอร์เซ็นต์แบ่งในราคาต่ำกว่ามันเส้นถึงร้อยละ 50 และที่เหลือร้อยละ 5 เกษตรกรจะแปรรูปหัวมันสดเป็นมันเส้นก่อนขายให้กับลานมันเส้น และอีกร้อยละ 20 เกษตรกรจะขายผลผลิตทั้งในรูปหัวมันสดและมันเส้นให้กับลานมันเส้นนอกจังหวัดซึ่งมีพื้นที่ติดกับจังหวัดบึงกาฬ เช่น สกลนคร นครพนม หนองคาย

2) ลานมันเส้น จะทำการรับซื้อหัวมันสดและมันเส้นจากเกษตรกร โดยจะตั้งราคาซื้อหัวมันสดต่ำกว่ามันเส้นถึงร้อยละ 50 ซึ่งบางช่วงที่ผลผลิตภายในจังหวัดไม่เพียงพอลานมันเส้นจะไปรับซื้อหัวมันสดจากลานมันในจังหวัดอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง เช่น จังหวัดสกลนคร นครพนม และหนองคาย และในบางช่วงที่ผลผลิตเกินความต้องการใช้ลานมันเส้นก็จะจำหน่ายหัวมันสดไปที่ลานมันเส้นและโรงงานแป้งมันสำปะหลังที่อยู่นอกจังหวัด

เมื่อลานมันเส้นแปรรูปมันสำปะหลังเป็นมันเส้นแล้ว จะจำหน่ายมันเส้นให้กับผู้ส่งออก ร้อยละ 47 และ โรงงานอาหารสัตว์ ร้อยละ 3 ตามลำดับ รายละเอียดตามแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 วิธีตลาดมันสำปะหลังของจังหวัดบึงกาฬ

ที่มา : จากการสำรวจ

4.3 การใช้มันสำปะหลังของจังหวัดบึงกาฬ

จากวิธีการตลาดมันสำปะหลังของจังหวัดบึงกาฬ ตามแผนภาพที่ 4 จะเห็นได้ว่าในจังหวัดบึงกาฬ มีโรงงานแปรรูปเพียง 1 ประเภท คือ ลานมันเส้น ไม่มีโรงงานแป้งมันสำปะหลัง โรงงานเอทานอล และ โรงงานมันอัดเม็ด ส่งผลให้เกษตรกรส่วนใหญ่จะขายผลผลิตมันสำปะหลังให้กับลานมันเส้นในจังหวัด และมีเกษตรกรบางส่วนขายผลผลิตให้กับลานมันเส้นนอกรัฐบึงกาฬ เนื่องจากที่เนื้อที่ปลูกอยู่ใกล้ซึ่งจะเสียค่าขนส่งน้อยกว่าส่งไปขายให้กับลานมันเส้นในจังหวัด ส่วนผู้ประกอบการลานมันเส้น เมื่อรับซื้อห้วมันสดจากเกษตรกรทั้งในและนอกรัฐบึงกาฬแล้วจะทำการแปรรูปห้วมันสดเป็นมันเส้นเพื่อจำหน่ายให้แก่ผู้ส่งออกมันเส้นและโรงงานอาหารสัตว์ และห้วมันสดบางส่วนจะจำหน่ายให้แก่ลานมันเส้นและโรงงานแป้งมันสำปะหลังนอกรัฐ

ทั้งนี้ จากการสำรวจ พบว่า ผู้ประกอบการลานมันเส้นจะไม่ได้รับซื้อเฉพาะมันสำปะหลังเพียงอย่างเดียว ยังมีการรับซื้อพืชผลทางการเกษตรตามฤดูกาลชนิดอื่นด้วย เช่น ข้าวเปลือก ปาล์ม น้ำมัน และบางรายมีการรับซื้ออย่างถาวรด้วย

ตารางที่ 17 การบริหารการจัดการสินค้ามันสำปะหลังของจังหวัดบึงกาฬ ปี 2559/2560

รายการ	ร้อยละ	ปี 2559			ปี 2560									รวม
		ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	
1. ผลผลิต (Supply)	100%				13,423	19,159	1,538							34,120
1.1 ผลผลิตหัวมันสดของจังหวัด (ต้นหัวมันสด)	60%				9,588	13,685	1,099							24,372
1.2 การนำเข้า	40%				3,835	5,473	439							9,747
1.1.1 นำเข้าหัวมันสดจากจังหวัดอื่น (ต้นหัวมันสด)					3,835	5,473	439							9,747
2. ความต้องการใช้ (Demand)	100%				13,423	19,159	1,538							34,120
2.1 เข้าโรงงานแปรรูป	50%				6,713	9,577	770							17,060
2.1.1 ลานมันเส้น (ต้นหัวมันสด)		-	-	-	6,713	9,577	770	-	-	-	-	-	-	17,060
2.2 ส่งออกหัวมันสดไปจังหวัดอื่น (ต้นหัวมันสด)	50%	-	-	-	6,710	9,582	768	-	-	-	-	-	-	17,060
3. ผลผลิตส่วนเกิน/ขาด (1-2) (ต้นหัวมันสด)		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ที่มา : จากการสำรวจ

4.4 ปัญหาและอุปสรรค

4.4.1 ด้านการผลิต

- 1) เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังส่วนใหญ่เป็นรายย่อย โดยมีพื้นที่ปลูก 5-10 ไร่/ราย
- 2) ผลผลิตต่อไร่ต่ำ และได้เปอร์เซ็นต์แป้งต่ำ ส่งผลให้ต้นทุนสูง
- 3) เกษตรกรขาดการดูแลรักษา เนื่องจากราคาตกต่ำ ส่งผลให้เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดทุน
- 4) เนื้อที่เพาะปลูกและผลผลิตมันสำปะหลังของจังหวัดบึงกาฬมีทิศทางลดลง เนื่องจากเนื้อที่เพาะปลูกส่วนใหญ่เป็นการปลูกแซมในสวนยาง เมื่อต้นยางอายุมากขึ้นทำให้เกษตรกรไม่สามารถปลูกมันสำปะหลังได้

4.4.2 ด้านการตลาด

- 1) เกษตรกรขายผลผลิตในลักษณะเกรดคละ ไม่มีการวัดเปอร์เซ็นต์แป้ง ซึ่งราคาต่ำ
- 2) ตลาดมีความต้องการมีความต้องการเพิ่มมากแต่ผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด เนื่องจากราคาไม่มีเสถียรภาพ บางปีตกต่ำ ส่งผลให้เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการขยายเนื้อที่เพาะปลูก

4.5 ข้อเสนอแนะ

- 4.5.1 ขอให้หน่วยงานภาครัฐ ให้ความรู้ เรื่องพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ การดูแลรักษา และระยะเวลาการเก็บเกี่ยว เพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพตามความต้องการของตลาด
- 4.5.2 ขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกมันสำปะหลังเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ และเปอร์เซ็นต์แป้ง
- 4.5.3 ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรขายหัวมันสดตามเปอร์เซ็นต์แป้ง